

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וא"ו תשרי, ה'תשל"ו

חלק א – יוצא לאור ליום הכיפורים, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

לעילוי נשמת

מו"ה ר' דוד ב"ר יוסף ע"ה

נפטר כ"ה אלול ה'תש"ס

אמו מרת אסתר דבורה ב"ר רפאל ע"ה

גלימידי

נפטרה י"ד תשרי ה'תשנ"א

ת' ני' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות

מרת פרחת שמחה גלימידי – פאולו ברזיל

משפחת גלימידי – פלורידה

משפחת מלובני – פאולו ברזיל

התמים אליהו רפאל גלימידי – ניו יורק

משפחת קורטס – נחלת הר חב"ד

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

בס"ד.

פתח דבר

לקראת יום הכיפורים הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות וא"ו תשרי ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה (תדפיס מתורת מנחם — התוועדות כרך שמונים ושתיים שמכילים עתה לדפוס). חלק שני י"ל אי"ה לימים ראשונים דהג הסוכות.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכילים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום ה', וא"ו תשרי, ה'תשפ"ד,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2023 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5784 • 2023

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבנ"ם זי"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה.

הגיע מבית הכורך

תורת מנחם

ספר המאמרים תשל"ז

*

הספר נשלח לבתי המנויים

כן ניתן להשיג את ספרי המאמרים:

תשי"א-תשל"ו; תשל"ח-תשל"ט

וכן את פ' כרכי תורת מנחם — התוועדות

בחנויות הספרים המובחרות

ובחנויות הספרים קה"ת בארה"ב ובאה"ק

www.lahak.org

או בטלפון: בארה"ב 718-604-2610; באה"ק 03-9606-018

ובעת רצון יזכירו אותו ואת ב"ב שי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

ולכתבו אודות מצב רוחו, ואשר לפעמים מרגיש ריקנות וכו' — בודאי יודע פתגם חכמנו ז"ל בספר הזהר, לית אתר פנוי מני' (אין מקום פנוי מהשם יתברך), ז.א. אשר באם רק עומדים על האמת, אי אפשר שתהי' ריקנות בחיים, אלא שרצה הקב"ה יוצר האדם ומנהיגו, אשר יבחר האדם דרכו בחיים בבחירה חפשית, ולכן צריך לחפש אחרי האמת ולגלותו, אבל ניתנו לכל אחד ואחת הכחות הדרושים לחיפוש זה ולתכליתם למצוא את האמת.

וכללות ההדרכה איך לחפש, הרי כתובה היא בתורתנו תורת חיים, הוראה בחיים, כוונתי, אשר הנהגת האדם ע"פ התורה והמצוה מעמידו על האמת והאושר, אושר אמיתי הן בגשמיות והן ברוחניות.

ויקבע עתים בכל יום בלימוד התורה הנגלה והחסידות. ופרנסתו ע"י המקצוע שלו יתייעץ בזה עם ידידים המכירים אותו ותכונת נפשו וכו', וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ, אלא שגם בעיני עסקו בפרנסה יהי' לנגד עיניו תמיד פתגם הכתוב לעיל — לית אתר פנוי מני',

ועוד ועיקר איך שהשם יתברך משגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, ופשוט אשר הוא ובני ביתו שי' בכלל זה, ונצב עליהם לשמרם ולעודדם, אלא שעליהם לפתוח את הלב והאזן להיות כלים ראויים לקבלת ברכת השם יתברך.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

נ.ב. מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתם שתיינה כולן כשרות כדון, וזוגתו תחיי' תשמור על מנהגן הטוב של בנות ישראל הכשרות להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות בכל ערב שבת וערב יום טוב.

ב

פתגם חכמנו ז"ל בספר הזהר, לית אתר פנוי מני': תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב, ב). תורת חיים, הוראה בחיים: ראה זח"ג נג, ב. וראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. הובא בגו"א ר"פ בראשית.

וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ: משלי יא, יד. כד, ו.

ונצב עליהם לשמרם: ע"פ ויצא כח, יג ובפרש"י.

מנהגן הטוב .. להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות: ראה קיצור שו"ע סע"ה ס"ב. כף החיים אר"ח סרס"ג סקל"ד.

בס"ד. שיחת אור ליום ועש"ק פ' האזינו, וא"ו תשרי, ה'תשל"ו.

בלתי מוגה

א. רגיל תמיד לקשר את ההתוועדות גם עם סיום¹.

ובהקדמה — שכיון ש"התורה היא נצחית"², שא' הפירושים בזה, שהיא תמיד בתקפה ובכל החלקים שלה, כיון שבשלימות של כל ענין בתורה תלוי כל ענין התורה,

— כמובן מפסק הרמב"ם³ "האומר שאין התורה מעם ה', אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת, אם אמר משה אמרו מפי עצמו, הרי זה כופר בתורה, וכן הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה", היינו, שמי שאומר על ענין אחד בתושב"כ או בתושב"ע"פ (שהוא מסכים לכך, אלא) שאינו "מן השמים", הרי הוא מנותק לגמרי רח"ל, מכל הענין של תורה מן השמים —

הרי עפ"ז נמצא, שכל ענין בתורה, בכל זמן שמדברים אודותיו, זמנו הוא. וכפי שמצינו גם בנוגע לברכת התורה, שמחוייבים גם על ענין שלומדים בקדשים, אפילו בלילה ובחוץ לארץ ולא ע"י כהן וכו'.

אבל אעפ"כ, הרי ע"פ תורה עצמה יש ענינים של קדימה, ובדוגמת דין השו"ע⁴ אודות הקדמת מענה על שאלה בענין שנוגע למעשה בפרט בזמן זה, כמו הלכות החג בחג.

ומזה מובן, שביחד עם האמור לעיל בנוגע לכל הענינים שבתורה, שהם חלק מהתורה, כולל גם פירוש ענין ה"תורה", מלשון הוראה⁵, שהו"ע של הוראה עד למעשה בפועל, יש קדימה ע"פ תורה ללימוד ענינים שהזמן גרמא.

ועד"ז גם בנוגע לסיום בתורה — שעכשיו הוא זמנה של המסכתא ששייכת במיוחד לימים אלו, שזוהי המסכתא שבסיומה מדובר אודות יום הכיפורים — בפרק האחרון שנקרא ע"ש התחלתו: "יום הכיפורים"; ובהתחלת המסכתא מדובר אודות ההכנה ליום הכיפורים: "שבעת ימים לפני יום הכיפורים מפרישין כהן גדול",

(1) ראה גם תו"מ חע"ה ע' 137. וש"נ.
(2) תניא רפ"ז. ובכ"מ.
(3) הל' תשובה פ"ג ה"ח.
(4) יו"ד סרמ"ו ס"ד, ובט"ז שם.
(5) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

וכיון שענינו של יוהכ"פ הו"ע התשובה, הרי זה ענין שהזמן גרמא בימים שנקראים "עשרת ימי תשובה", וכמ"ש הרמב"ם: "אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר דרשו ה' בהמצאו"; ובפרט שהם נכללים בשבעת הימים שלפני יוהכ"פ שבהם מתחילה ההכנה ליוהכ"פ, שהוא זמן התשובה במיוחד, כמ"ש הרמב"ם⁸ שבעשרה הימים עצמם — "יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל וכו'", ועד ש"עיצומו של יום מכפר"⁹ (ככל פרטי הדברים שנתבארו בגמרא ובמפרשים עד לאחרונים ואחרוני האחרונים),

ולכן, גם בנוגע לסיום — המסכתא שקודמת לשאר מסכתות היא מסכתא יומא.

ואע"פ שכבר נערך פעם סיום על מסכתא יומא¹⁰ — הרי בתורה ישנו הענין ד"לאפשא לה"¹¹, שצריך להוסיף בזה, כיד ה' הטובה עליו וכשורש נשמתו וכו', וכפשטות הדין בהלכות תלמוד תורה¹², שכל אחד צריך להוסיף בלימוד התורה לפי ערכו, ועד שאפילו מי שצריך לזה יגיעה, יש חיוב מן התורה שיהי' לימודו בתורה באופן של "יגיעה"¹³, ועד"ז יש מקום להוסיף בנוגע לסיום הנ"ל כהנה וכהנה, כל אחד ואחד לפי ערכו.

ובפרט שזהו ענין שהזמן גרמא, שאז יש סיוע מיוחד מלמעלה בלימוד הקשור עם יום זה, ובלשון הזהר¹⁴: "כל יומא ויומא עביד עבדיתא", היינו, שלכל יום יש עבודה ומלאכה המיוחדת אליו, וכדאיתא בסיום ההוספות לזהר ח"א¹⁵ "שכל יום יש לו כח", שהרי מובן שכיון שהקב"ה מצוה לעשות בכל יום ויום עבודה המיוחדת לו, הנה עוד לפנינו נותן "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁶ את הכחות שיוכלו למלא עבודה זו; כיון שזוהי עבודה מיוחדת ליום זה, צ"ל גם כח שמיוחד ליום זה.

ב. הביאור בסיום מסכת יומא: "הרואה קרי ביום הכיפורים, ידאג

(6) שם פ"ב ה"ו.	(11) זח"א יב, ב.
(7) ישע"י נה, ו.	(12) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב.
(8) שם ה"ז.	וש"נ.
(9) ראה שם פ"א ה"ג. וראה לקו"ש	(13) מגילה ו, רע"ב.
חכ"ט ע' 103. וש"נ.	(14) ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב.
(10) ראה שיחת וא"ו תשרי תשל"א ס"ב	(15) רסג, ב.
(תו"מ חס"ב ס"ע 50 ואילך). וש"נ.	(16) נוסח ברכה הג' דברה"מ.

הוספה

א

בי"ה, ג' מ"ח תשי"ב
ברוקלין

ברכה ושלו!

במענה למכתבה — שנתאחר דרך הילוכו — בו כותבת אודות ימי חשבון הנפש, הדרכה מתאימה לימי חדש תשרי וכו'. והרי בתוך אנשי חב"ד היא יושבת ומהם מזקני אנ"ש אשר מסורת בידם הנהגת חסידים הראשונים, הן בימי תשרי והן הימים שלאחריהם וכללות השנה, נוסף על הביאור בהנ"ל במאמרי חסידות בסיפורי חסידים ובהרחב הביאור בשיחות ולקוטי דבורים מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, ותקותי חזקה אשר מזמן לזמן קוראה היא בהם בעיון הדרוש, שאז הרי זה משפיע על הנהגה והמעשה בפועל, וגם על הנמצאים בסביבתה משפיעה בכיוון זה,

ויהי רצון שמימי תשרי שהם ימים כללים לכל השנה הבע"ל תומשך ההתעוררות על השבועות וחדשים הבע"ל ויורגש זה בהשפעתה על תלמידות הכתה, ומובן שכל הנ"ל צריך להעשות מתוך שמחה וטוב לבב, וכמבואר בכ"מ. מכתבי בברכת השנה לבעלה שי' בטח נתקבל מכבר, שגם היא נכללת בו כמובן וגם פשוט.

תקותי שלוקחת חלק פעיל גם בפעולות נשי ובנות חב"ד אשר בכפר חב"ד, והשי"ת יצליחה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ב

בי"ה, כא' כסלו תשכ"ג
ברוקלין

מר ... שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט"ו כסלו, בו כותב ראשי פרקים מדברי ימי חייו.

א

שמימי תשרי .. ימים כללים לכל השנה: ראה סה"מ תש"ב ע' 49. ובכ"מ. מתוך שמחה וטוב לבב, וכמבואר בכ"מ: תבוא כח, מז. וראה רמב"ם הל' לולב בסופן. תניא פכ"ו ואילך. ועוד.

שיוכלו לקיים את המצוה עוד הפעם, והיינו, שהנס הוא בכך שדלק רק מערב שבת לערב שבת (ואז הפסיק לדלוק), ולא דלק כל השנה, או כל שבוע שנה, כדי שבכל שבוע יתחיל ענין השבת עם מעשה בפועל של הדלקת נרות שבת.

ו"מעשה אבות סימן לבנים"¹⁴⁵, ועד"ז באמהות בנוגע לבנות¹⁴⁶. אלא מאי, לא רואים זאת בעיני בשר, שלא נמשך בגשמיות — הרי זה לפי שחיים בעלמא דחשוכא, אבל אין זה משנה את המצוה, שכך הוא ברוחניות.

יב. ויה"ר שאע"פ שהי' צורך להאריך בזה יותר, לגודל חשיבות הענין, הנה כיון שכבר דובר כמ"פ בזה, והרי כל אחד מוגבל בזמן, והעיקר ש"תן לחכם ויחכם עוד"¹⁴⁷ — הרי זה בודאי מספיק שכל אחד יוסיף כהנה וכהנה בדיבור, והעיקר — במעשה, להגדלת הפעולות, הן בכמות והן באיכות, בשלשת הענינים שראשי-התיבות שלהם "חנה", בתוככי כללות כל המצוות כולם.

ואז יהי' העולם כולו מואר ב"נר מצוה ותורה אור", ובודאי שלא יהי' מקום לענין של חושך, ועאכו"כ לא חושך הגלות כפשוטו, ובאה הגאולה האמיתית והשלימה.

ובלשון הילקוט שמעוני בהתחלת פרשת "בהעלותך את הנרות":
 "אם שמרתם נרות של שבת, אני מראה לכם נרות של ציון", בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

(145) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. (146) ראה גם תו"מ חע"ח ס"ע 254. (147) משלי ט, ט.

כל השנה כולה, ואם עלתה לו שנה, מובטח לו שהוא בן עולם הבא .. מפי ש חיי סגי ומסגי" (בבנים ובני בנים¹⁷ .. יראה¹⁸ זרע ויארץ ימים¹⁹), — שהאפשרות לכך שמענין בלתי רצוי' תהי' תועלת נפלאה²⁰, היא ע"ד הענין ש"זדונות²¹ נעשות לו²² כזכיות²³" ("זכיות" באיכות אחרת לגמרי שאינם שייכים אצל צדיק²⁴) ע"י שלימות התשובה (לא רק מיראה,

הענין בשלימותו כו' (ועד"ז מצינו בכו"כ עיני התורה).

אבל, מה שטימא את הכהן, הרי זה רק בטומאה קלה [לא טומאה מן התורה (תו"ד"ה להוציא שם), ואפילו להדעות שהיתה זו מן התורה (פרש"י חגיגה כג, א), הרי זו רק טומאת ערב], כך, שאין זה מן הקצה אל הקצה כבדוד²⁵, שלא רק "שגגות", אלא אפילו "זדונות", שזה קצה הכי תחתון — נעשים "כזכיות", בקצה הכי עליון, שאפילו צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד בו (רמב"ם שם פ"ז ה"ד).

(23) ואין זה רק ענין של דרוש ואגדה, אלא ענין שנוגע גם להלכה [כמאמר הרג"צו"י שאגדה בתורה היא גם תורה והלכה, אלא שיש לה כללים משלה (ראה גם תו"מ חפ"א ע' 257. ושי"ג), דכשם שיש כללים בדיני ממונות שאינם אותם כללים כמו ב"איסורא", עד"ז יש כללים באגדה שאינם אותם כללים כבשאר חלקי התורה, אבל כיון שזוהי תורה, למדים גם מזה דין והלכה, אלא שכשיש סתירה בין הלכה ואגדה (ראה גם תו"מ חע"ג ריש ע' 119. ושי"ג) אזי הדין כפי ההלכה (כשם שבסתירה בין בבלי לירושלמי אזי הלכה כבבלי), אבל זוהי מחלוקת בהלכה] — בהמקדש אשה על מנת שאין לו עבירות כו' (ראה בלקו"ש שבפנים ס"ג ד).

(24) ולהעיר, שאפילו בנוגע לעבודת הצדיקים מצינו שלעתיד לבוא "כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חברו" (ב"ב עה, א) — דלכאורה אינו מובן למה "נכוה", ולמה לא יכנס גם הוא לחופתו של חברו — לפי שאינו יכול ליכנס לשם, בגלל שאין זה אופן עבודתו; צדיק זה עבודתו יותר באהבה, וצדיק זה עבודתו יותר ביראה, וכמו החילוקים בלימוד התורה,

(17) שעז"נ (משלי יז, ו) "עטרת זקנים בני בנים", וזוהי שלימות האדם — כשיש ג' דורות שמתנהגים באופן ד"ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (וירא יח, יט), וכדאיתא בגמרא (ב"מ פה, א) "כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר (ישעי' נט, כא) ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך .. מעתה ועד עולם .. מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה" (ראה גם תו"מ ח"ס ס"ע 95 ואילך. ושי"ג).

(18) ישעי' נג, יו"ד. (19) פרש"י.

(20) אף שלכאורה הרי זה דבר בלתי מובן לגמרי, ובפרט שישנו הגדר ד"מצוה הבאה בעבירה" (ברכות מז, ב. ושי"ג), ו"בוצע בך נאץ ה'" (תהלים יו"ד, ג); וכיון שאין זה ענין של "חוקה", הרי זה צריך להיות באופן שנאמר על כללות התורה ש"היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" (ואתחנן ד, ו), שיכולים להסביר זאת באופן שגם הם יראו שזהו ענין של חכמה ובינה.

(21) יומא פו, ב.

(22) ולהעיר, שמצינו עד"ז בדקות בכמה ענינים, ולדוגמא — במסכת יומא בתחילתה: "מטמאין היו הכהן השורף את הפרה, ומטבילין אותו, להוציא מלבן של צדוקין וכו'", היינו, שכדי להוציא מלבן של צדוקין, לא היתה דרך אחרת אא"כ לקבוע סדר מסודר לעשות ענין גרוע — שהכהן השורף את הפרה (שמטהרת כל הטמאים), הורידהו מקדושתו וטימאהו, שלכן הוצרך אח"כ לטבילה (ולכן עשו זאת לעת ערב, לאחר גמר עבודתו, כמבואר במפרשי הש"ס (תו"ש שם — ד"ה מטמאין)), ודוקא ע"ז נעשה

אלא) מאהבה (ועד לדרגא ד"בכלל מאדך"²⁵), מתוך רצון²⁶ ושלמות הכוונה²⁷ לשוב אל ה' [בדוגמת מ"ש²⁸ "וזרקתי עליכם מים טהורים" — לא רק "מקוה ישראל ה'"]²⁹, כמו טהרה³⁰ ע"י טבילה במקוה³¹ גם ללא כוונה³², אלא טהרה ע"י הזאה³³ שצריכה כוונה³⁴],

וההסברה בזה, כמבואר בתניא³⁵ שהטעם ש"זדונות נעשו לו כזכיות" הוא "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו", באופן ש"צמאה

והעוד) — שהכוונה בצד הטוב בנוגע להזאה ("וזרקתי עליכם מים טהורים") יכולה להיות רק כאשר הכוונה אינה עסוקה בענין הפכי, שזהו "ולא במתכוין". (28 יחזקאל לו, כה. (29 ירמי' יז, יג. (30 שענינה בנפש האדם הו"ע התשובה, שהרי ענין ה"טהרה" מורה שיש צורך לבטל ענין של היפך הטהרה, וזהו ענינה של עבודת התשובה, לבטל את ענין החטא וכו'. (31 שצריך רק להזהר שלא תהי' חציצה וכיו"ב, אבל אין זה נוגע לכוונה ודעת כו'. (32 ודוגמתו בענין התשובה — שיכולה להיות גם בעל כרחו, כפי שמצינו בסנהדרין (צו, ב) שישנו אופן ש"אין עושין תשובה .. אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן, ו(אז) ישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב". (33 שעל ידה ניתוסף טהרה וקדושה מיוחדת, כפי שמצינו שיש כמה ענינים שיכולים לעשותם מיד לאחר הטיבילה, אך עדיין יש צורך בהזאה בשלישי ושביעי, כדי שיוכלו לעשות ענינים נעלים וקדושים יותר.

והרי שלמות ענין הכוונה הוא אצל הקב"ה, שלא שייך אצלו ענין שהוא במקרה ח"ו, אלא הכל הוא ברצון וכוונה כו', ובאופן ש"מפי עליון לא תצא" (איכה ג, לח) אך ורק טוב, ובתכלית השלימות (היפך הענין ד"אנכי הסתר אסתיר פני" וילך לא, יח) — שהרי מדובר אודות מעמד ומצב של טהרה, מצד ענין התשובה כו'). (35 פ"ד.

ש"הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני" (בכורות מט, ריש ע"ב. וש"נ), כפי שמבאר הרא"ש (ב"ק פ"ד ס"ד), שרב הי' עיקר עסקו באיסורי, ואילו שמואל עיקר עסקו הי' בדיני, והיינו, שאף ששניהם למדו הן איסורי והן דיני, כמובן מזה שנחלקו הן באיסורי והן בדיני, מ"מ, הלכה כמותו רק בענין שבו הי' עיקר עסקו],

ועאכ"כ כשמדובר אודות שני סוגי עבודה שנבדלים לגמרי כל אחד בפני עצמו — שהרי אצל צדיק שלא עבר עבירות, ועאכ"כ לא זדונות, לא שייך שיהי' אצלו סוג ה"זכיות" שנתהפכו מזדונות (ראה דרמ"צ קצא, סע"א ואילך).

(25 ככל הפירושים שנאמרו במשנה בברכות (רפ"ט), וכן במפרשי החומש (ואתחנן ו, ה), ובאריכות גדולה — בתורת החסידות, החל מספר התניא, ובמאמרים שמבארים פרטי הדרגות באהבה (ראה ספר הערכים חב"ד (כרך א) ערך אהבת ה' — בכל לבבך, נפשך ומאדך (ס"ע תב ואילך). וש"נ).

(26 ואף שגם כאשר "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" (ר"ה ו, א. וש"נ), הרי זה נקרא "לרצונכם" (קדושים יט, ה) — אין זה רצון (וכוונה) מעולה ובשלמות כו'. (27 ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון רש"י [כמדובר כמ"פ בנוגע ל"נפלאות" שבפירוש רש"י על התורה (של"ה קפא, א), שמה מובן גם בנוגע לפירוש רש"י על הש"ס] בפירוש "הרואה קרי": "ולא במתכוין" (שזהו לשון בלתי רגיל בנוגע לענין זה, ולא כהלשון הרגיל "לאונסר" (ברכות כב, סע"א ואילך).

לששים ריבוא, שזהו מספר כללות עם ישראל בכל הדורות (כמבואר בכ"מ¹³⁸).

יא. ומזה מובן שהענין ד"והחי יתן אל לבו" שצ"ל בקשר להתוועדות זו הוא — ליתן תוספת כח ותוספת השתדלות בנוגע לג' הענינים (כפי שקראו אותם "מבצעים") הקשורים עם ג' אותיות השם "חנה":

המבצע שנרמז באות ח' (חלה) — כשרות האכילה ושתי',

וכן מבצע טהרת המשפחה, בנוגע לכל אחת ואחת,

— ובהדגשה¹³⁹, שיש להסביר גם לאלו שהם במעמד ומצב ש"חדל להיות לשרה אורח כנשים"¹⁴⁰, שאצלן הרי זה ענין חד-פעמי שאינו עולה בשם נסיון כלל, והיינו, שהיא צריכה ללמוד (או רק לחזור) את כל פרטי הדינים ולקיימם פעם אחת בלבד, ולאח"ז יהיו לה עד מאה ועשרים שנה חיים של טהרה וכו', ומה גם שכיון ש"מצוה גוררת מצוה"¹⁴¹, הרי זה יפעל עוד כו"כ ענינים, אם כי מספיק גם ענין זה לבדו, שקובע ברכה לעצמו —

וכן מבצע הדלקת הנר.

וכאשר מוסיפים ועוסקים בזה ביתר שאת וביתר עוז, אזי ישנה ההבטחה "יגעת ומצאת"¹⁴², והיינו, שאפילו אלו שכאשר דיברו עמהם ללא יגיעה נתקבלו אצלם הדברים רק לפעם אחת או פעמיים, ולא היו בטוחים שכך יהי' לתמיד, הנה בשעה שהדיברו עמהם יהי' מתוך יגיעה, באופן ש"נפשי יצאה בדברו"¹⁴², שאז הם דברים היוצאים מן הלב, הרי בודאי שנכנסים אל הלב¹⁴³ ופועלים פעולתם, באופן שתהי' מצוה תמידית.

וכפי שמצינו במיוחד בנוגע לנר שבת, שהאשה הראשונה בישראל, שרה אמנו, סללה את הדרך להדלקת נר שבת באופן שדולק "מערב שבת לערב שבת"¹⁴⁴,

והטעם שדלק רק עד ערב שבת — כיון שמוכרח להפסיק, כדי

(138 ראה גם סה"מ תרע"ח ע' שיב (142 שה"ש ה, ו. ואילך. (143 ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא (139 ראה גם תו"מ חפ"א ע' 343 ואילך. בשל"ה סט, א. וש"נ. (144 פרש"י חיי שרה כד, סז — מבר" פ"ס, טז.

(140 וירא יח, יא.

(141 אבות פ"ד מ"ב.

ואוכל" (כדאיתא בגמרא ובמדרש¹²⁸), לפי שההנאה מהמאכל היא דוקא בשעה שרואה מה שאוכל.

ולהעיר, שזהו ענין מיוחד שאפילו ה"מן" לא הי' יכול למלא — שהרי ב"אכילת המן טועם כל המינים, ואינו רואה אלא מן¹²⁹; בנוגע לטעם — הי' יכול לטעום ב"מן" איזה טעם שרצה, שזהו לפי שה"מן" הי' "לחם מן השמים"¹³⁰, "ומי יאמר לו מה תעשה"¹³¹, ולכאורה: כיון שכבר הי' נס שטעמו כל המינים — הי' הקב"ה יכול לעשות עוד נס, שגם יראו את מין המאכל, ואעפ"כ היתה אכילת המן באופן שהיתה לבנ"י טענה: היתכן שלא רואים מה שאוכלים! ישנו אמנם טעם המאכל, וישנו ענין השביעה וכו', אבל אין זה באופן ש"רואה ואוכל", שאז האכילה שלא בערך.

ומזה מובן גודל העילוי שנפעל ע"י הדלקת נר שבת, ש"עיקר מצות הדלקת נרות הוא נר זה שאוכל אצלו" (כמ"ש בשו"ע¹²⁶) — שעי"ז "רואה ואוכל", ובאופן שהאכילה ושת' נעשים מוארים בנר של מצוה, "נר מצוה ותורה אור"¹³², והיינו, שהמצוה מלובשת אמנם בדבר גשמי, שמדליק נר גשמי, אבל הקב"ה משנה את הדבר הגשמי שנעשה מצוה (שעז"נ¹³³ "כבדו את המצוות שהן שלוחי", ושלוחו של אדם העליון כמותו, כמ"ש רבינו הזקן בלקו"ת¹³⁴), כך, שלאמיתתו של דבר מאירה המצוה את האכילה והשת' כפשוטה.

ועד שעי"ז ניתוסף בעניני יהדות, "נר מצוה ותורה אור", בכל עם ישראל — שהרי מצינו בגמרא¹³⁵ כלל שהתורה כללות ופרטות נאמרה (כפי שמביא גם רש"י בפירושו על התורה¹³⁶, שמזה מובן ששייך אפילו לבן חמש), ומזה מובן, שבשעה שישנו ענין זה בפרטות, שאשה או ילדה מדליקה נר שבת או נר יו"ט בבית פרטי, ומאירה אותו ב"נר מצוה" שקשור עם "תורה אור" — הנה מפרט זה נמשך גם בכללות בית ישראל. וכללות הענין בזה, שע"י ג' מצוות הנ"ל נעשית עמידת בית ישראל — כל בית פרטי, ולאח"ז בית ישראל בכללותו — "למשפחותם"¹³⁷, עד

(128) יומא עד, סע"ב. יל"ש עקב רמז
תתנ. קהלת רמז תתקעב.
(129) פרש"י יומא שם.
(130) בשלח טז, ד.
(131) קהלת ח, ד.
(132) משלי ו, כג. וראה שבת כג, ב
ובפרש"י.

(133) תנחומא ויגש ו.
(134) ויקרא א, ג.
(135) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. ורש"י.
(136) ר"פ בהר. נתבאר בלקו"ש ח"ז ע' 276 ואילך.
(137) במדבר א, ב. ועוד.

נפשו לה' כארץ עיפה וצי'. . ביתר עז כו", כך, שזהו כמו הכנה והכשרה למצוה שנכללת ומקבלת חשיבות המצוה עצמה (בדוגמת עבודה שאינה תמה³⁶, או עכ"פ מכשירי מצוה³⁷ שלדעת ר"א³⁸ דוחין את השבת) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס³⁹ בלקו"ש ח"ז ע' 182 ואילך.

ג. אך יש להבהיר, שהענין ד"זדונות נעשו לו כזכויות" הוא רק לאחר ששכשל וכו', אבל לכתחילה אסור להכניס את עצמו למעמד ומצב כזה.

וכמו בענין הנסיונות, שרק לאחר שהקב"ה מביאו לידי נסיון, הנה כאשר עומד בנסיון אזי ישנו עילוי ושכר גדול ביותר, אבל מלכתחילה אסור להכניס את עצמו בענין של נסיון; ע"פ הלכות שמירת גוף ונפש — כשם שאסור לילך למקום סכנה גופנית⁴⁰, כך אסור לילך למקום סכנה רוחנית (כמו שביל שפתוח אפיתחא דע"ז או דבי זונות⁴¹), ועד ש"לא יהלך אדם אחורי אשה"⁴², ועד"ז עוד כו"כ ציווי חז"ל⁴³ שאסור לאדם להעמיד את עצמו בנסיון⁴⁴.

וזהו גם הסבר על המובא בגמרא בסוף יומא⁴⁵ ש"האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה"⁴⁶: רוב העולם לומד, שמדובר במי שיש לו חשק ותאוה לחטוא, אלא שיש בו יראת שמים ("פרומקייט"), ולכן טוען ש"שלום יהי" לי⁴⁷, כיון שלאחרי שיחטא — ישוב בתשובה.

אבל לכאורה, אין זה מתאים עם הכלל⁴⁸ ש"לא ברשיעי עסקינן", ובהכרח לומר שכאן מדובר דוקא אודות יוצא מן הכלל.

(36) יומא כד, א ואילך ובפרש"י.
(37) ולמטה מזה — בעניני הרשות —
שעי"י "אוספת דגנך ותירושך ויצהרך" (עקב
יא, יד) יכולים לקיים מצות תרומות ומעשרות
וכו', ועד שעי"ז יכול להיות אצל זבולון חלק
בתורתו של ישכר — אם רק סיכמו התנאי
לפני המעשה, כמבואר בהלכות תלמוד תורה
(ראה רמ"א יו"ד רסרמ"ו).
(38) שבת קל, א ואילך.
(39) בשיילוב המשך הביאור בשיחות ש"פ
האינו ידוע שמח"ת.
(40) ראה שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שמירת

גו"נ ס"ו. ורש"י.
(41) ע"ז יז, סע"א (ובפרש"י).
(42) ברכות סא, א. ורש"י.
(43) ראה סנהדרין קז, רע"א. ועוד.
(44) ראה גם תו"מ חס"ו ע' 43 ובהערות
67-68. חע"ז ע' 277 ובהערה 61.
(45) פה, ב (במשנה).
(46) לשלימות הענין — ראה גם שיחת
ש"פ האיזני, שבת שובה סכ"ה ואילך (לקמן
ע' ... ואילך).
(47) לשון הכתוב — נצבים כט, יח.
(48) ראה יומא ו, א. ורש"י.

אך יש בזה עוד נקודה — שהאזהרה ד"האומר אחטא ואשוב וכו'" היא (לא בנוגע לרשע, אלא) בנוגע לצדיק⁴⁹:

יתכן שצדיק ירצה להגיע לדרגת בעל תשובה שיש אצלו העילוי ש"זדונות נעשו לו כזכיות", שכן, כשיהי' צדיק כל ימיו, ורק ילמד תורה ויקיים מצוות, הנה אפילו יחי' אלף שנים, ישאר במעמד ומצב שלא יוכל לעמוד "במקום שבעלי תשובה עומדים"; העצה היחידה לזה היא — "האומר אחטא ואשוב".

ועל זה מבהירה הגמרא, שעצה זו לא תועיל לו, כיון ש"האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה".

אך כיצד מגיעים בכל זאת לעילוי ד"זדונות נעשו לו כזכיות"? — הרי זה רק אם מאיזה טעם שיהי', מצד "נורא עלילה על בני אדם"⁵⁰, "תקפו יצרו", "אנס עצמו בדעתו הרעה" (ככל הלשונות שבזה)⁵¹, הנה לאחר שנכשל רח"ל, נותנים לו חיזוק ועידוד ותוספת כח שירצה ויוכל לשוב בתשובה ואכן ישוב בתשובה בפועל — כדברי הרמב"ם בהלכות תשובה, שלא זו בלבד ש"חטא גמור הוא לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים"⁵², אלא אדרבה: צריך לידע ש"אהוב ונחמד (מרוצה וחביב)⁵³ הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה וכו'"⁵⁴, "צועק ונענה מיד, שנאמר⁵⁵ והי' טרם יקראו ואני אענה"⁵⁶, ככל הפלאת הענינים שמזכיר שם;

אבל לא באופן שכדי להשיג עילוי זה יתעורר אצלו רצון להיות "אחטא ושוב" — כיון ש"האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה".

ואפילו כשלומד אגרת התשובה⁵⁷ ויודע ש"אין מספיקין דייקא, אבל אם דחק ונתחזק .. ועשה תשובה מקבלין תשובתו" (לפי⁵⁸ ש"אין לך דבר שעומד בפני התשובה", כדאיתא בירושלמי במסכת פאה⁵⁹) — אסור לו להכניס את עצמו בזה, כי, אף שלאחרי שיעשה תשובה אזי יגיע לדרגא נעלית ביותר, הרי בינתיים עבר עבירה, וכמבואר בחלק ראשון

ועד"ז הענין הנרמז באות נו"ן — נוסף לכך שע"י ענין הטהרה ש"מביאה לידי קדושה"¹¹⁸, נולדים בנים (ובנות) ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, הרי הענין שצריך לקדש עצמו בשעת כו"¹¹⁹, תלוי בשניהם, אלא שההכנות לפני"ז ועד לטבילה בפועל שייכים במיוחד דוקא בנוגע לנשים. [וזהו גם הקישור עם סיום מסכתא יומא — שאף שתחילה נאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים"¹²⁸, הרי סיום המסכתא הוא "מקוה ישראל הוי"¹²⁹, שזהו ענין הטבילה.

ולהעיר, שהטבילה הקשורה עם האות נו"ן, אינה כמו שאר הטבילות שקשורות עם הזמן שביהמ"ק הי' קיים, אלא היא בכל זמן ובכל מקום, בארץ ישראל ובחוץ לארץ וכו', כל זמן שישנו בית יהודי — כדאיתא בספרים¹²⁰ שהוא בדוגמת שם הוי' (שם העצם¹²¹), כמבואר בקבלה¹²² שב' האותיות הראשונות, י"ה, נקראים בשם "אבא ואמא", וב' האותיות האחרונות, ו"ה, נקראים בשם "בן" ו"בת" (כפי שנתבאר הטעמים שבדבר, ואין כאן המקום להאריך בזה), וכפי שמסיימים בזה, שכאשר יהודי מתנהג ע"פ שו"ע לקיים המצוה באופן שיהיו בן ובת¹²³, הנה ביחד עם האב והאם, נעשה שם הוי' בשלימותו; וזהו גם הענין ד"מקוה ישראל הוי'"].

ועד"ז גם בנוגע להדלקת הנרות — שהן אמת שזוהי השליחות והמצוה שלהן ביחוד, "מפני שמצויות בבית וכו'"¹²⁴, הרי פעולת המצוה היא בנוגע לכל בני הבית, החל מבעל-הבית, ואח"כ (ביחד עם "אשתך כגפן פורי" ברכתך ביתך"¹²⁵) גם בנים ובנות (כאמור שבכללות הרי זה ענין שם הוי').

ובפרטיות — שמצות הדלקת הנר פועלת אצל כל בני הבית הן הענין "שלא יכשל בעץ ובאבן"¹²⁶, והן ההנאה שבאכילת הסעודה לאור הנר "שזהו בכלל עונג סעודת הלילה, שכשאוכלה בלא נר, אין לו עונג ממנה כל כך"¹²⁷, כיון ש"אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה

יבמות. וראה גם תו"מ חע"ה ע' 153. וש"נ.
(123) יבמות סא, ב (במשנה). רמב"ם הל' אישות פט"ו ה"ד. טוש"ע אה"ע ס"א ס"ה.
(124) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ג ס"ה. וש"נ.
(125) תהלים קכח, ג.
(126) ראה שם ס"א. וש"נ.
(127) ראה שם ס"ב. וש"נ.

(118) ע"ז כ, ב. וש"נ.
(119) ראה תניא ספ"ב. וש"נ.
(120) ראה גם התוועדויות תשמ"ט ח"א ס"ע 194 ובהערה 70 שם.
(121) רמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ז ובכס"מ שם. מו"נ ח"א פס"א ואילך. פרדס שי"ט בתחלתו. עיקרים מאמר ב פכ"ח.
(122) ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל ריש

(49) ראה גם תו"מ ח"ס ס"ע 48 ואילך.
(50) תהלים סו, ה. וראה נחומא ונחומא וישב ד.
(51) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב. וראה תו"מ — יין מלכות ח"א סט"ו.
(52) ספ"ז.
(53) תניא אגה"ת פ"ב.
(54) שם ה"ד.
(55) ישע"י סה, כד.
(56) שם ה"ז.
(57) פ"א (ק, ב).
(58) ראה תניא פכ"ה (לא, ב).
(59) פ"א סה"א.

השלמה ותוספת, ועד שתוספתו מרובה על העיקר¹⁰⁷ — צריך להיות קשור עם הענין של עבודת נשים (כפי ששייך בנשים מצד עצמם, וגם כפי שיש לאנשים חלק בזה).

ובכללות הם שלשת הדברים שנימנו במשנה במסכת שבת¹⁰⁸: נדה חלה והדלקת הנר, והיינו, שאע"פ שישנם ריבוי ענינים שונים חייבות בהם, כפי שרבינו הזקן מאריך ומונה אותם בהלכות תלמוד תורה סוף פרק א': "כמו דיני נדה וטבילה ומליחה ואיסור יחוד וכיוצא בהם, וכל מצות עשה שאין הזמן גרמא, וכל מצות לא תעשה של תורה ושל דברי סופרים" (וכן ישנו ענין החינוך¹⁰⁹ וכו' וכו') — הנה ביניהם גופא מיוחדים שלשה דברים הנ"ל.

ובפרט שג' דברים אלו מרומזים בשמה (כידוע בענין "ר' מאיר הוה דייק בשמא"¹¹⁰) — כמבואר בספרים¹¹¹ ש"חנה" (או "החן"¹¹²) ראשי-תיבות: חלה, נדה, הדלקת הנר, ג' הדברים שמיוחדים לנשים.

י. ויש להבהיר שאין הכוונה שאין להם שייכות ח"ו לאנשים —

כי:

ענין החלה — "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה"¹¹³ — נוגע לכל העיסה שממנה עושים לחם [שכולל את הסעודה בכללותה (כמובא בפירושו רש"י¹¹⁴)], ויתירה מזה, שכולל כל צרכי האדם¹¹⁵, שע"י הפרשת חלה נעשה הלחם ראוי לאכילה (בדוגמת הרמת תרומה כפשוטה שע"י נעשה כל הכרי ראוי למאכל אדם), ועד למ"ש ביחזקאל¹¹⁶ "ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך" — בכל הענינים שבבית. ונמצא, שענין ה"חלה" קשור עם כשרות האכילה ושתי' של כל בני הבית, החל מבעלה — בעל-הבית, וכן הבנים והבנות, האחים והאחיות; אלא שהאשה שהיא "עקרת הבית"¹¹⁷, יש לה את השליחות והמצוה המיוחדת לעסוק ולהכין את כל הענינים באופן שיהי' בית כשר.

(107) ב"ר פס"א, ד.

(108) לא, סע"ב.

(109) ראה לקמן סי"ט.

(110) יומא פג, ב. וראה אג"ק ח"א ס"ע.

רפח ואילך. וש"נ.

(111) מג"ע עה"ת פ' שלח (ד"ה ג' מצוות

(יז, ד)) — בשם הגהות מיימוניות (בסו"ס

זרעים (בסופן)).

(112) מג"ע שם.

(113) שלח טו, כ.

(114) יצא לא, נד. ויקרא ג, יא. אמור כא,

יז.

(115) ראה גם תו"מ חס"ו ע' 133. וש"נ.

(116) מד, ל.

(117) ראה ב"ר פס"א, ב. זח"א קנד, א.

פרש"י ויגש מו, יט. אוה"ת נ"ך ח"ב ע'

תתעא. ע' תתנח ואילך.

בתניא⁶⁰ גודל החומר שבזה, שהוא "כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך כו', שאין לך עלבון גדול מזה, אפילו עושה כן לפי שעה".

*

ד. האמור לעיל אודות סיום המסכת קשור גם עם התחלת המסכת:

התחלת המסכת היא "שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול וכו'"⁶¹. ובהמשך לזה איתא בגמרא⁶² ש"מזין עליו כל שבעה", או כהדעה ש"אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי בלבד".

ומובן שבדאי הי' גם ענין של טבילה, דכיון שהקריב קרבנות, הרי הוצרך לפני' ענין הטבילה, אלא שאין בזה חידוש; החידוש הוא שהי' גם ענין של הזאה.

וזהו גם הקישור עם סיום המסכת⁴⁵ בשני הענינים של טבילה והזאה: "מקוה ישראל ה'" — טבילה, ונוסף לזה גם "וזרקתי עליכם גו'" — הזאה.

ה. ועוד זאת, שע"ד חיבור שני הפכים שבסיום המסכתא, שמענין בלתי רצוי ("הרואה קרי") באה תועלת הכי נפלאה ("מפיש חיי סגי ומסגי") — מצינו חיבור שני הפכים גם בתחילת המסכתא, ש"שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול" בתור הכנה ליוהכ"פ:

ובהקדים גודל מעלת הכה"ג גם במשך כל השנה כולה — ש"אם רצה להקריב (כל קרבן שירצה) מקריב .. מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש"⁶³, ועליו נאמר⁶⁴ "ויבדל גו' להקדישו קודש קדשים", וכפי שמביא הרמב"ם⁶⁵ שיש בנוגע לכה"ג גדר מיוחד — ש"הי' ביתו בירושלים ואינו זו משם" (שזהו ענין שלא מצינו בשאר הכהנים, ואדרבה: כהנים מחזרין על הגרנות בכל גבולי ישראל⁶⁶).

והענין בזה — כמבואר⁶⁷ פעולתה של ירושלים בנוגע לאכילת מעשר שני (ועד"ז בנוגע לעלי' לרגל), שכשבאו לירושלים וראו "כהנים עוסקים בעבודה וכו'", הנה ראיית הנהגתם של יהודים אחרים כשלעצמה

(60) ספכ"ד.

(65) הלי' כלי המקדש פ"ה ה"ז.

(61) ראה גם לקו"ש שבפנים הערה 4.

(66) ראה כתובות קה, ריש ע"ב. פרש"י

(62) ח, א.

ויחי מט, ז.

(63) שם יד, א — במשנה (ובפרש"י).

(67) תוד"ה כי מציון — ב"ב כא, א.

(64) דברי הימים"א כג, יג.

וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 234. וש"נ.

פעלה כבר ענין של עבודת ה'. וכמרומו גם בשם העיר "ירושלים" — כמובא⁶⁸ שזהו צירוף של ב' תיבות: "יראה" ו"שלם", ומזה נעשית תיבה אחת, שענינה שלימות ביראה⁶⁹; וכיון שענינו של כהן גדול שיש אצלו שלימות היראה, הנה מזה בא הדין שדירתו בגשמיות כפשוטו היא בירושלים, באופן ש"אינו זו משם".

אמנם, אף שבכל השנה כולה מודגש הענין ד"ויבדל גו' להקדישו קודש קדשים" — הנה ביוהכ"פ מודגשת ההתאחדות של כה"ג עם כל עם ישראל:

ביוהכ"פ ה' הכה"ג מתפלל לא רק על ביתו ועל שבטו, אלא גם על כל קהל עדת ישורון, שהרי ה"תפלה קצרה"⁷⁰ שהי' מתפלל בהיכל סמוך לפרוכת ביציאתו מקדש הקדשים היתה (לא אודות הכהנים, אלא) אודות כל אחד מישראל וכל בניי,

ועד שהי' סומך ידיו ומתוודה עבור כל אחד מישראל; אמנם בתחילה סמך ידיו על פרו והתוודה עליו ועל ביתו, ואח"כ בא לו שנית אצלו פרו ואמר עליו ודו ביתו ווידוי אחיו הכהנים ("שבט משרתיך"), אבל לאח"ז היתה תכלית השלימות בעבודתו בוידוי השלישי — שהי' סומך ידו גם על ראש השעיר לעזאזל ומתוודה עליו על כל עם בית ישראל!

והגע עצמך:

ענינו של השעיר המשתלח הי' קשור גם עם אלו שהם למטה מדרגת בינונים וכו', שלכן נאמר⁷¹ "ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזירה" — שיוצא לא רק מחוץ לקודש הקדשים, מחוץ למקדש ומחוץ לירושלים, אלא שולחים אותו ל"ארץ גזירה" — בריחוק הכי גדול, שהו"ע הפכי לגמרי, ועד שאיתא בזהר⁷² שזהו מעין מה שנותנים חלק ללעו"ז כו', והטעם שנותנים להם הוא — לפי שיש להם מה לתבוע כו'.

ובכן: מי עשה את כל העבודה של שעיר המשתלח בביהמ"ק? — דוקא הכהן גדול!

אצלו פעם במצוות התורה, רח"ל, נותן לו הקב"ה מצוה שלמעלה מכל המצוות, שעל ידה יכול לתקן את החסרון בכל מצוות התורה, ולא רק מילוי החסרון, אלא גם באופן של תוספת, כאמור לעיל (ס"ב) ש"נעשו לו כזכויות", ועד ש"במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו"⁹⁹.

ומזה מובן, שאמנם צריך ש"יפשפש במעשיו ויחזור בתשובה", ועד ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" (כלשון הרמב"ם¹⁰⁰); אבל ביכלתו לעשות זאת מתוך שמחה,

ואדרבה: כשעושה זאת מתוך שמחה, אזי שמחה פורץ גדר¹⁰¹, והרי הוא זקוק לכך, דכיון ש"סורו רע"¹⁰², ועד שהרגל נעשה טבע¹⁰³ באופן הפכי, זקוק הוא לפריצת הגדרים; וככל שתהי' השמחה גדולה יותר, יהי' זה בנקל יותר, ויחדור בו בעומק יותר,

ובנוגע לדרגות בשמחה (כפי שרואים בפועל שיש כמה דרגות בשמחה, גם כשהיא באופן ד"מפזז ומכרכר") — הרי "אין לך שמחה גדולה כצאת מהגלות והשב", כמשל בן מלך שהי' בשבי' וטוחן בבית האסורים וכו' ויצא לחפשי את בית אביו המלך" (כלשון רבינו הזקן בתניא¹⁰⁴), ופוגש אותו כפי שהוא "אהוב ונחמד וכו'" (כלשון הרמב"ם בהלכות תשובה⁵⁴).

וענין זה מודגש יותר בעשרת ימים שבהם התשובה היא "יפה ביותר ומתקבלת היא מיד"⁶, כך, שבידעו זאת, יכול כבר לעמוד בתנועה של שמחה; ובזה גופא יש עשרה ימים, שכל יום פועל ענין חדש, ועד לאופן ד"מעמקים"¹⁰⁵, היינו שזהו מעומק נפשו וחודר כל מציאותו, ו"מעמקים" לשון רבים, "עומק לפנים מעומק", כלשון הזהר¹⁰⁶.

ט. ובזה גופא, הנה בנוגע ליאָרצייט פרטי ומיוחד של אשה צדקנית בישראל — הענין שהזמן גרמא שבו צ"ל התבוננות מיוחדת באופן ד"יפשפש במעשיו", על מנת לתקן, ועד לתיקון באופן של

הרמ"ע מפאנו סל"ו. תניא ספ"ד. פט"ו (כא), (א). פמ"ד (סג, ב).

(104) פל"א (מ, סע"א ואילך).

(105) תהלים קל, א.

(106) ראה ח"ב סג, ריש ע"ב. ח"ג סט,

סע"ב ואילך. וראה גם תו"מ סה"מ תשרי ע'

קט ואילך. וש"נ.

(99) ראה לעיל הערה 22.

(100) הלי' תשובה פ"ב ה"ב.

(101) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

ועוד.

(102) ב"מ נט, סע"ב. וראה תו"מ חנ"ט ע'

268 הערה 153. וש"נ.

(103) ראה שבילי אמונה נ"ד ש"ב. שו"ת

(68) תוד"ה הר — תענית טז, א (מב"ר (71) אחרי טז, כב.

פנ"י, יו"ד). (72) ח"ב קפד, סע"ב ואילך. וראה אוה"ת

(69) ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. שה"ש אחרי ס"ע עט ואילך. וראה גם תו"מ חע"ד

ו, ג. ובכ"מ. ריש ע' 347. וש"נ.

(70) יומא נב, ב (במשנה).

אע"פ שמתאספים בקשר לענין שאירע כמה שנים לפניו שאינו קשור עם נשמה בגוף, אלא אדרבה, הפכו כו', והרי "היום לעשותם" כתיב⁹³, שצ"ל ענינים הקשורים עם עשי' בפועל, שבשביל זה יש צורך בנשמה בגוף דוקא — הנה על זה אומר קהלת, שאפילו כשמתאספים בקשר לענין כזה, אזי התכלית בזה שתהי' פעולה ב"החי", ש"יתן אל לבו".

וזהו גם המקור לדברי הרמב"ם⁹⁴ בהלכות אלו בנוגע לענין היפך השמחה שבזה: "יפחד וידאג ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה", שמחפשים מהו המקור שממנו לוקח הרמב"ם שזה קשור עם ענין התשובה — שזהו הענין ד"החי יתן אל לבו", כפירוש התרגום: "אין אית ביד" מדעם ביש ישבקיני ויתוב בתיובתא קדם מרי עלמא"⁹⁵.

ואם הדברים אמורים בכל יאָרצייט, אפילו בעשרים באב וכיו"ב — עאכ"כ בעשרת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ שבהם התשובה היא "יפה ביותר ומתקבלת מיד" (כנ"ל מדברי הרמב"ם⁹⁶), הרי זה בודאי קשור במיוחד עם ענין התשובה.

אלא שענין התשובה אינו מוכרח להיות קשור דוקא עם ענין של היפך השמחה; בהכרח ש"יפשפש במעשיו", אבל ה"יפשפש במעשיו" יכול להיות באופן שקשור עם שמחה, כמו כללות עבודת השם שעלי' נאמר⁹⁷ "עבדו את הוי' בשמחה".

ואדרבה — כמדובר פעם בארוכה⁹⁸ בנוגע לדברי רמב"ם סוף הלכות לולב בענין שמחה של מצוה, ש"עבודה גדולה היא",

— שלכן דורשים מכל אחד מישראל שבשעה שהולך לקיים מצוותו של הקב"ה עליו להיות בשמחה גדולה, ועד בדוגמת מ"ש בדוד המלך שהי' "מפזז ומכרכר"⁹⁹, שזהו ענין של שמחה שחודר את כל מציאות האדם עד שאפילו רגליו רוקדות, בגלל שמקיים מצוותו של הקב"ה (ומוסיף גם בנוגע ל"כל המונע עצמו משמחה זו" ח"ו) —

שאם הדברים אמורים בכל מצוותיו של הקב"ה שצריך לעשותם בשמחה גדולה כזו, אפילו בקיום מצוה אחת, ושמחה גדולה יותר כשיש לו כמה מצוות ביחד — הרי מובן עד כמה צ"ל גודל השמחה כשמקיים מצוה שמסייעת לו ומביאה אותו לתקן את מעמדו ומצבו, שאם נחסר

(93) ס"פ ואתחנן.

(94) ה'י' אבל ספי"ג.

(95) ראה גם תר"מ חכ"ז ע' 480.

(96) תהלים ק, ב.

(97) ראה גם תר"מ חע"ז ע' 140. וש"נ.

(98) שמואל-ב ו, טז.

בנוגע לכל עבודות היום יש חילוקי דעות⁷³ אם כולם צריכים להיות דוקא בכהן גדול, או רק העבודות המיוחדות ליום זה, "אחת בשנה"⁷⁴; אבל שעיר המשתלח הוא מהעבודות המיוחדות ליוהכ"פ, כך, שלכו"ע הוצרך לעשות זאת הכהן גדול דוקא.

ונמצא שביוהכ"פ מתאחד הכה"ג עם כל בני", באופן ש"אתם נצבים גוי' כולכם לפני הוי'", מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימין"⁷⁵, כפי שרואים בנוגע לעבודה בפועל בביהמ"ק באופן הנגלה לעיני כל בדיוק ועיכוב שאי אפשר בלאה"כ — שאז מתקשר הכה"ג עם כל בני", עד לאלו שזקוקים לענין של שעיר המשתלח. זאת ועוד:

עיקר עבודת הכה"ג בקודש הקדשים — הו"ע הקטורת, שנימנו בה כו"כ סממנים (יש שנאמרו בפירוש, ויש שרק נרמזו)⁷⁶, וביניהם גם "חלבנה", שרומז על אלו שהם היפך מצדיקים, כדאיתא בגמרא⁷⁷ ש"כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטורת"; ועם ה"חלבנה" — נכנס הכה"ג לקודש הקדשים, כשם שהתעסק בעצמו עם השעיר המשתלח!

ו. ואע"פ שביוהכ"פ מודגשת אחדותו של הכה"ג עם כל בני", הנה ההכנה לזה היא ע"י ענין הפכי — ש"שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול":

כל השנה כולה אין חיוב להפריש את הכה"ג, מלבד קודם יוהכ"פ, שאז מפרישין אותו במשך שבעה ימים רצופים,

— ש"כל יומא ויומא עביד עבדת" (כנ"ל ס"א), כך, ששבעה ימים כוללים את כל הענינים והעבודות, שנחלקים לשבעה סוגים, ולכן אין "יום שמיני", כי לאחר שמיני השבוע, חוזר ומתחיל עוה"פ "יום ראשון בשבת"⁷⁸; וכפי שמביא הרמב"ן בפירושו על התורה⁷⁹, שיום ראשון יום שני וכו' עד יום הששי (שבו נאמר⁸⁰ "והנה טוב מאד") הם בדוגמת אלף הראשון אלף השני וכו' עד אלף הששי, ולאח"ז נעשית השלימות באופן ש"באת שבת באת מנוחה"⁸¹ —

(73) ראה נר"כ (כס"מ ומשל"מ) הרמב"ם
ה'י' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ב. וראה גם לד.

(74) ראה גם לקו"ת שה"ש כה, סע"א.

(75) בראשית ב, ג.

(76) שם א, לא.

(77) פרש"י שם ב, ב.

(78) ר"פ נצבים.

(79) תשא ל, כג"ד. וראה כריתות ו, ב.

(80) פרש"י שם ב, ב.

(81) תשא ל, כג"ד. וראה כריתות ו, ב.

והיינו, שההכנה לעבודת הכה"ג ביוהכ"פ ככו"כ פרטים, הקרבת קרבנות וקטורת וכו', היא באופן "מפרישין אותו" מכל העם!

ומהפרשה זו באה אח"כ תכלית האיחוד בין הכהן גדול עם כל ישראל — שכפי שעומד בקדושה ובטהרה, הרי הוא קשור עם כל העם כולו, גם אלו ששעיר המשתלח פועל טובתם בענין פרטי, שנושא את עוונותיהם אל ארץ גזירה.

ז. ובנוגע אלינו — כאמור לעיל (ס"א) ש"התורה היא נצחית": אצל כל יהודי בעבודתו ישנם הענינים שעושה בתור ישראל, שחורש וזורע וכו',

ויש גם שעות ביום שבהם צ"ל כמו שבט לוי — כפי שהרמב"ם מסיים הלכות שמיטה ויובל: "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש.. אשר נדבה רוחו אותו.. להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו.. הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו וכו'", וכך גם אפילו אצל בעלי עסקים, "זבולון", שלפני ש"הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁸², עליו להיות ב"בית הכנסת" ו"בית המדרש"⁸³, שאז הוא במעמד ומצב "לעמוד לשרת לפני הוי",

ובזה גופא ישנו גם מעמד ומצב שהוא באופן של כהן, שבכלל, הרי זה ענינה של תפלה בלחש, שהיא כמו עבודת הכהנים שהיתה "בחשאי וברעותא דליבא"⁸⁴; ומזה מובן, שכשמגיע לתכלית השלימות בתפלה בלחש, הרי זה בדוגמת תכלית השלימות של עבודת הכהנים בחשאי, שזהו ענינו של כהן גדול.

וגם בענין זה צריכים להיות שתי קצוות הנ"ל:

כדי שיהודי יוכל עמוד על עמדו בעבודתו בתפלה בלחש, עליו להיות במעמד ומצב ש"מפרישין אותו" מחלק עבודתו שהיא עבודת העם — להיות מופרש ומובדל מכל הענינים שאינם שייכים לתפלה בלחש, שלכן ישנם כל פרטי האזהרות שלא ירמוזו בעיניו ולא יקרוץ בשפתיו וכו' (כמבואר בשו"ע⁸⁵ אפילו בנוגע לק"ש, ועאכו"כ בנוגע לתפלה בלחש).

אך זוהי ההכנה לכך שבתפלת העמידה (תפלת שמו"ע) גופא הרי הוא מתפלל עבור ענינים גשמיים (בדוגמת תפלת הכה"ג ביוהכ"פ:

(82) ברכות לה, ב. (85) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סס"ג ס"ז. (83) שם בסופה. וש"נ. (84) ראה תו"מ ח"ד ריש ע' 289. וש"נ. וש"נ.

"שתהא שנה זו.. שחונה גשומה וכו'") — שהרי אין תפלה יוצאה מידי פשוטה, שמבקש מהקב"ה צרכיו, החל מ"אתה חונן לאדם דעת", ואח"כ "רופא חולים", "מברך השנים" וכו'. — התחלת תפלת העמידה היא בג' ראשונות שבהם מדובר אודות אלקות או אודות האבות ש"הן הן המרכבה"⁸⁶, אבל לא זו היא עיקר ענין התפלה; זהו רק סידור שבחו של מקום לפני שמבקש צרכיו⁸⁷, ואילו תוכן המצות עשה של תפלה היא — כמ"ש הרמב"ם⁸⁸ — לבקש צרכיו, שזהו בברכות אמצעיות שבהם מתפלל ומבקש עבור כל "צרכי עמך ישראל", או ה"ישראל" שבו שחורש וזורע וכו'.

וענין זה שהוא דין בהלכות תפלה לכל אחד מישראל, מודגש בגלוי בזמן שביהמ"ק הי' קיים בעבודת כה"ג ביום הקדוש ("אחת בשנה"), במקום הכי קדוש, בקודש הקדשים — שאע"פ שהתחלה בזה היא באופן ש"מפרישין אותו", הרי זוהי ההכנה לעיקר עבודתו ביוהכ"פ באופן שמתאחד עם כל בני"י, כנ"ל בארוכה.

ועי"ז פועלים שהקב"ה ממלא את כל הבקשות של בני"י — כפי שמסיימים בתפלה בלחש (לאחרי כל הבקשות) "שומע תפלה", שזהו המענה על כל תפלות בני ישראל; ולאח"ז אומרים "רצה.. בעמך ישראל.. ותפלתם.. תקבל ברצון.. ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים (וחותמים) ברוך אתה הוי'", והקב"ה מקיים זאת — כפי שיומשך כפשוטו למטה מעשרה טפחים בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שיבנה ביהמ"ק במקומו, ושם — "יראה כהן בציון"⁸⁹, "ומשה ואהרן עמהם" (כדברי הגמרא בתחילת מסכתא יומא⁹⁰), בקרוב ממש ובעגלא דידן.

* * *

ח. ע"ד האמור לעיל (ס"א) שיש קדימה להלכות החג בחג, אע"פ שע"י כל ענין של תורה שיהודי לומד ומתבונן ה"ה ממלא את ענינו ש"אני נבראתי לשמש את קוניי"⁹¹ — כך גם בנוגע להתוועדות של כמה בני"י (ובפרט עשרה ויותר) ביחד, שבהתוועדות הקשורה עם ענין של "יאָרצייט" וכו"ב, יש קדימה לענינים הקשורים לכך; והרי מקרא מלא דיבר הכתוב, שענין ה"יאָרצייט מתבטא בכך ש"החי יתן אל לבו"⁹²:

(86) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. (90) ה, ב. וראה גם תוס' פסחים קיד, (87) ראה ברכות לב, סע"א. וש"נ. סע"ב. (88) ריש ה' תפלה. (91) משנה ובריתא — קידושין בסופה. (89) ראה גם תו"מ חס"א ע' 58. וש"נ. (92) קהלת ז, ב.